

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בשלח

(חלק טז — שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בשלח ז

הראשונה ובסעודה שני' של שבת ובסעודה שלישית בוצעין עליו".

ב. והנה מקור סברא זו – דכיון שנעשה בדבר מצוה אחת (עירובי תבשילין) ראוי לעשות בו מצוה אחרת (לחם משנה וסעודת שבת) – הוא בגמרא⁵ לענין עירובי חצרות: "רב אמי ורב אסי כי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא (שערבו בו אתמול ערובי חצרות)" מברכין עלי' המוציא לחם מן הארץ אמרי הואיל ואתעביד בי' מצוה חדא נעביד בי' מצוה אחרית".

וגם בנוגע לעירובי חצרות איתא במהרי"ל⁸: "ובליל שבת ובשחריתו אני מניחו ללחם משנה . . ואמר דגם בליל שבת יכולין לאוכלו . . רק חביב עליו להרבות בו מצוה", "בסעודה שלישית בשבת . . הי' בוצע על ככר . . אותו שעירב בו עירובי חצרות כו"⁹; וכן הביא המהרש"ל¹⁰: "וכן נהגו בעירובי חצרות" (לאכול הככר רק בסעודה

א. דין הוא בעירוב תבשילין, שלאחר גמר הכנת צרכי השבת, אם רצה לאכול את עירובו (עוד ביו"ט) הרשות בידו". אבל במהרי"ל² איתא שהנהיג "להניח ככר העירוב (תבשילין) ללחם משנה בליל שבת ובשחריתו ובסעודה שלישית הי' בוצע עליו". וכן הביא גם מהרש"ל³: "(ומאחר שצ"ל העירוב קיים אין ראוי לאוכלו עד ליל שבת, ומ"מ) הי' מנהג מהר"ם להניח הככר תחת לחם משנה בליל שבת ולמחרתו ובסעודה ג' הי' בוצע עליו מאחר דאיתעביד בי' מצוה א' ראוי לעשות עליו מצות אחרות".

גם רבינו הזקן בשולחן ערוך⁴ הביא מנהג זה, וזה לשונו: "לכתחילה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת . . ומ"מ מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של עירוב תבשילין עד א' מג' סעודות השבת כדי לבצוע עליו . . שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת ויש נוהגין שלא לבצוע עליו עד סעודה ג' של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה שמניחין זה הככר ללחם משנה בסעודה

(5) ברכות לט, סע"ב. שבת קיז, סע"ב (בשינוי לשון קצת).

(6) ולפי' א' ברא"ה ברכות שם – עירובי תחומין. אבל במאירי ברכות ושבת שם מפרשו על עירוב תבשילין (ובברכות שם שולל הפי' דקאי על עירובי תחומין או עירובי חצירות "אאי"כ נפרש בה שהי' בוצע בה למחר". וראה רא"ה שם. חי' הר"ן שבת שם). וכ"ה באוצר הגאונים שבת שם (מרב יוסף גאון).

(7) פרש"י ברכות שם.

(8) הל' עירובי חצירות.

(9) שם הל' שבת.

(10) ביצה שם. הובא בב"ח וט"ז שם.

(1) ביצה יז, ב. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ה. תוש"ע או"ח סתקכ"ז סט"ו. שו"ע אדה"ז שם סכ"ה.

(2) הל' עירובי תבשילין בסופן. הובא בבאר היטב סתקכ"ז סק"ב.

(3) יש"ש ביצה פ"ב סו"ס ית. הובא בב"ח סתקכ"ז שם. ט"ז שם סקי"ד. מג"א שם סקט"ו.

(4) דלעיל הערה 1.

בעצם המנהג לבצוע על העירוב (תבשילין) ב,סעודה ג' של שבת כדי לעשות בו מצות הרבה כו"ל:

שתי הסעודות הראשונות של שבת גדולה חשיבותן יותר מסעודה שלישית¹⁶, שהרי לכמה דעות אין צריך כלל לחם משנה בסעודה שלישית; ויתירה מזו: יש אומרים שסעודה שלישית אינה צריכה פת כלל (ודי במאכל מחמשת המינים כו'), ואף יש דעות שיוצאים ידי סעודה זו בפירות וכו' –

וא"כ אינו מחזור: מפני מה נכון להמתין בבציעת ככר העירוב עד לסעודה השלישית, שבה האכילה (של פת דוקא) אינה חשובה כל כך או שאינה אלא רשות – הלא לכאורה הי' מתאים יותר לבצוע על ככר העירוב בסעודת שחרית, שעיי' לא זו בלבד שמקיימים בעירוב מצות לחם משנה (ב' פעמים), אלא אף מקשרים את אכילת העירוב גופא במצוה והחיוב דסעודת שבת (בסעודה שלכולי עלמא מחויבים בה בפת¹⁷)?

ואין לומר דהיינו משום שעיי' מקיימים בככר זו מצוה שלישית – ברכת המוציא שבסעודה שלישית – דכיון שבסעודה זו אין חיוב פת (לכמה דעות), הנה ברכת המוציא שבה אינה אלא בתור ברכת הנהנין – והרי זה

16) בהבא לקמן – ראה טושו"ע או"ח סו"ס רצא ונ"כ שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

17) ראה טושו"ע או"ח סו"ס רעד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה. פסקי דינים להצ"צ ח"ב יט, ג [שנו, ג]. אבל להעיר משו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ח ס"י בהגה"ה.

שלישית, לאחר שהונח ללחם משנה ב' הסעודות הראשונות כבעירוב (תבשילין).

אבל בדין זה הביא רבינו הזקן¹⁴ רק את פסק ההלכה (של הרמ"א¹²): „ויש לבצוע עליו בשבת שחרית¹³. . . דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו ג"כ מצוה אחרת” – ולא הביא את המנהג הנ"ל לבצוע על העירוב רק בסעודה השלישית (כדי „להרבות בו מצוה“).

וצריך להביין מאחר שבדברי מהרי"ל ומהרש"ל נזכר המנהג בין לענין עירובי תבשילין ובין לענין עירובי חצרות – למה הביאו רבינו הזקן לגבי עירובי תבשילין בלבד¹⁴ (ובפרט, שהסברא „הואיל ואתעביד ב' מצוה חדא נעביד ב' מצוה אחרית” מקורה בעירובי חצרות¹⁵, כנ"ל)?

ג. ויובן בהקדים יישוב קושיא

11) או"ח ס' שצג ס"ג.

12) שצ"ד ס"ב. ממנהגים מהר"א טירנא (הובא בדרכי משה שם). ובמנהגים הנ"ל לפנינו הובא זה ב"דין עירוב תבשילין" (בעירובי חצרות כ', וישמור העירוב כל השנה“).

13) בחצ"ע ג מוסיף „או בסעודת הלילה אם סועד משחשיכה ודאי”. והוא כמנהג מהר"ם שהובא בב"י שצ"ד. דרכי משה (ורמ"א) שם. וכן מפורש בירושלמי עירובין (פ"ו סה"ז) „מברך עליו בלילי שובתא כו". וכ"ה במאירי ואוצ"ע שבת שם (לענין עירוב תבשילין – כנ"ל הערה 6). ובביאור הגר"א שם ד, במנהגים חששו בערבית שלא יאכל קודם חשיכה". וראה לקמן הערה 41.

14) ועד"ז במג"א (סתקכ"ז שם) שמביא מיש"ש המנהג בע"ת, אבל משמיט הסיום שביש"ש „וכן נהגו בע"ח", ורק מסיים „עסי' שצ"ד“.

15) אבל ראה לעיל הערה 6.

והנה רבינו הזקן מביא את שני הטעמים בשו"ע²³ (אלא שבסדר הפוך²⁴ – „א' כדי להרבות בכבוד יו"ט כו' הב' כדי להרבות בכבוד שבת כו'"), וכן את הנפק"מ הנ"ל להלכה, ומסיים: „לענין מעשה אין לערב לכתחילה אלא בערב י"ט ממש לי"ט זה בלבד כמו שנתבאר לפי טעם הב' אבל בדיעבד שכבר עירב ימים רבים קודם י"ט ובערב יו"ט ממש שכח כו' ולא עירב מותר לסמוך על עירובו כו'”, והיינו שהמנהג הנכון לכתחילה הוא לצאת (גם) ידי הטעם „כדי שיברור מנה יפה לשבת כו'”²⁵.

ה. החילוק בין ב' הטעמים אינו רק אם התקנה היא לצורך יו"ט או לצורך השבת, כי אם יתר על כן – בתוכן התקנה:

לטעמו של רב אשי, תוכנה של התקנה הוא שלילה – ובשני פרטים: (א) למנוע ענין (אסור), שלילי – שלא להכשיל באיסור בישול ביו"ט לצורך חול; ולכן (ב) באה התקנה (לשולל –) לאסור את הבישול מיו"ט לשבת „אא"כ התחיל לבשל תבשיל אחד מערב יו"ט”²⁶;

משא"כ לטעמו של רבא, תוכנה של התקנה הוא חיוב – ובשני הפרטים הנ"ל: (א) ע"י התקנה מובטח שההכנה לשבת תהי' כדבעי (שיברור מנה יפה לשבת); וממילא (ב) עיקר התקנה הוא הנחת העירוב אשר מזכיר את החיוב להכין צרכי שבת (ואדרבה: איסור

ישנו גם כשבוצעים עלי' בסעודת שחרית (נוסף על מצות לחם משנה).

ד. והביאור בזה:

בגמרא¹⁸ מובאים שני טעמים¹⁹ לתקנת עירוב תבשילין: (א) דעת רבא „כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט”. ופירש רש"י: „מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט וכו'” – ולפי זה תקנת עירוב תבשילין היא „כדי להרבות בכבוד שבת”²⁰. (ב) „רב אשי אמר כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול”, ולדידי' הטעם הוא „כדי להרבות בכבוד יו"ט”²⁰.

וכתב הרא"ש א' מהנפק"מ להלכה בין שני הטעמים²¹: לטעמו של רבא „כדי שיברור מנה יפה לשבת”, צריך לערב דוקא בערב יו"ט, שאז מכין את המאכלים לכבוד יו"ט והעירוב יזכירו את צרכי שבת (כי אם יערב ביום שלפניו, לא יהא די בזה כדי להזכירו את צרכי השבת ביום ערב יו"ט²²); משא"כ לטעמו של רב אשי „כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לחול”, די בזה שהעירוב „קיים” בערב יו"ט, אבל עשיית העירוב יכולה להיות גם לפני ערב יו"ט.

18 ביצה רפ"ב (טו, ב).

19 מסגנון לשון אדה"ז (סתקכ"ז ס"ב) „ומפני ב' דברים תיקנו חכמים דבר זה כו'” משמע לכאורה, שאי"ז פלוגתא כ"א ב' טעמים. וראה פנ"י וצל"ח ביצה שם.

20 ל' אדה"ז שם. וראה רש"י ביצה שם ד"ה רב אשי.

21 ביצה שם.

22 וראה הגמ"י הל' יו"ט פ"ו סק"ב. ב"י סתקכ"ז ד"ה ומ"ש ויכול להניח.

23 שם.

24 ראה לקמן סי"א הביאור (עפ"י פנימיות

הענינים).

25 כבשו"ע סתקכ"ז סי"ד. ובמג"א סוסקי"ג.

26 ל' אדה"ז שם.

הבישול מיו"ט לשבת כשלא הניח עירוב אינו אלא לחזק את התקנה דהכנה לשבת כדבעי²⁷).

ו. ועפ"ז יובן עוד ענין: בגמרא מובאות ב' אסמכתות מקרא לדין עירוב תבשילין: (א) „אמר שמואל דאמר קרא²⁸ זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו”. (ב) „ותנא מייתי לה מהכא את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו²⁹ מכאן אמר ר"א אין אופן אלא על האפוי וכו' מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה”.

ועל „זכרהו מאחר שבא להשכיחו” פירש רש"י: „כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב ליזכרו וכשמערב עירובי תבשילין נמצא שזוכרו וכו'”, ומפירוש רש"י מובן שהאסמכתא מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו” – „זכרהו מאחר שבא להשכיחו” – היא (רק) לפי טעמו של רבא³⁰.

ולכאורה אינו מובן: בגמרא מובאים שני הטעמים (של רבא ושל רב אשי) בהמשך לאסמכתא מהפסוק „זכור את יום השבת לקדשו” (והאסמכתא השני' מובאת בגמרא רק לאחר שהובאו שני הטעמים, של רבא ורב אשי) – וא"כ למה נקט רש"י שהאסמכתא מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו” היא לפי טעמו של רבא³¹?

וע"פ הנ"ל מובן: הלימוד מהאסמכתא הב' מבטא את התקנה באופן שלילי – „אין אופן אלא על האפוי כו'”, היינו שאסרו את הבישול ביו"ט אלא אם כן „האפוי” ישנו „בחמישי בשבת”³²; משא"כ הלימוד מן הפסוק „זכור את יום השבת לקדשו” מבטא זאת באופן חיובי – שצריך להתקיים „זכרהו”.

ולכן נקט רש"י שהאסמכתא מ„זכור את יום השבת לקדשו” היא לפי טעמו של רבא שתקנת עירובי תבשילין היא ענין חיובי – „כדי שיכרוך מנה יפה לשבת כו'”.

ז. ע"פ הנ"ל – שלרבא תקנת עירוב תבשילין היא ענין חיובי ד„זכרהו מאחר שבא להשכיחו” – יש לומר, שיש מקום (לטעם זה) להותיר את העירוב תבשילין בשלימותו גם ביום השבת גופא;

(27) וראה ביצה שם: „אלא לרבא . . אפי' ביו"ט נמי . . גזירה שמא יפסע”.

(28) יתרו כ, ח.

(29) טז, כג.

(30) כמ"ש בשיטת ריב"ב לרי"ף שם. מהרש"א ומהר"ם שי"ף שם. אבל בחי' המאירי מפרש הסוגיא כפרש"י „כך נראה פי' סוגיא זו מתוך פי' רש"י”) וכותב בפירוש (ועד"ז בבית הבחירה) „והני אמוראי כולהו מיהא ס"ל דערובי תבשילין אסמכתא דילי' מזכור וכו'” (וראה הערה הבאה). – אבל גם לפירושו, מזה שרש"י (ועד"ז במאירי) מפרש על „זכרהו וכו'” – „קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו כו'”, מובן, שפירוש הפשוט בהאסמכתא הוא כטעמו דרבא.

(31) וראה ר"ן דמפרשו אליבא דר"א „זכרהו מיו"ט שבא לאסור עליך שלא תבשל לו וכו'”). וברי"ף ורא"ש מביא רק האסמכתא ד„זכור וכו'” ומ"מ מביא כ' הטעמים דרבא ור"א. וראה מאירי שבערה הקודמת. ובצל"ח שם: „דרבא מפרש כפירש"י ור"א מפרש כפירוש הר"ן וכו'”. (32) ל' רש"י שם ד"ה אלא על האפוי.

ח. ובה מובן גם דיוק לשונו של רבינו הזקן בשו"ע:

גבי עירובי חצרות כתב: „העירוב אצ"ל קיים אלא ביה"ש וכו' ויש לבצוע עליו בשבת שחרית . . דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו ג"כ מצוה אחרת, ומהמשך הלשון מובן שההידור „לבצוע עליו בשבת שחרית" אינו שייך לענין ולגדר עירובי חצרות, אלא זהו ענין נדתי בדבר, „הואיל ונעשית בו מצוה (בעלמא) כו'".

משא"כ הכא בעירובי תבשילין דייק: „לכתחילה צריך שיהיו הפת והתבשיל שמורים אצלו עד לאחר שתיקן כל צרכי שבת שאז רשאי לאכלם מעיקר הדין ומ"מ מצוה מן המובחר להמתין מלאכול הפת של עירוב תבשילין עד אחד מג' סעודות השבת כדי לבצוע עליו . . שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת כו'", ומדיוק וקישור הלשון מובן, שההנהגה „להמתין מלאכול הפת עד א' מג' סעודות השבת כו'" היא (לא ענין צדדי בלבד, כנ"ל, אלא גם) „מובחר" שב„מצוה" זו, בענין עירובי תבשילין.

וע"פ הנ"ל מובן הדבר, כי ע"י השימוש בעירוב בפועל עבור צרכי השבת וסעודתה מקיימים את ענין „זכרהו" באופן ד„מצוה מן המובחר"; ולכן כתב רבינו הזקן „ומ"מ מצוה מן המובחר להמתין כו'", בהתאם למה שפסק שלכתחילה צריך לנהוג (גם) כטעם השני („להרבות בכבוד השבת")³⁸, כנ"ל ס"ד.

דאע"פ שאחר גמר הכנת צרכי השבת כבר נשלל החשש ד„קרוב שבת להשתכח . . ואינו מניח לשבת כדי כבודו", ואינו מכלה את הכל ליו"ט כו' (ומהאי טעמא מותר כבר לאכול אז את העירוב³³), מכל מקום, כיון שהעירוב מבטיח את הענין (החיובי) ד„זכרהו", מסתבר שהזכרון שמחמת העירוב צריך להיות נמשך גם ביום השבת עצמו – כפשטות המכונה ד„זכור את יום השבת לקדשו", שצריך לזכור את השבת ביום השבת גופא³⁴.

בסגנון אחר: כיון שזהו יום שבת „שבא להשכיחו", הנה ענין „זכור את יום שבת לקדשו" שבשבת זו הוא בתוספת הדגשה (שהזכרון יהי' – ע"י עירוב תבשילין – גם בשבת).

וי"ל שזהו הטעם להא דאיתא במהרי"ל (בנוגע לעירוב תבשילין) „וטוב להותיר מי"ט לשבת" – שמשתיימת לשונו משמע שאין זה (רק) מצד הטעם „הואיל ואיתעביד ב' מצוה חדא כו'";³⁵ וביתר שאת משמע כן ממה שכתב במנהגים (דמהר"א טירנא³⁶), „וישמור העירוב עד שיכנס השבת" – כי לטעמו של רבא שמירת העירוב לשבת היא הוספה ב„זכרהו" של עירוב התבשילין³⁷.

33 נסמן בתחילת השיחה.

34 ולהעיר מפרש"י ביצה שם ד"ה מ"ט: וכי אתא קרא לקדוש היום כו'.

35 כי רק אח"כ ממשיך „ורשאי לאכול העירוב בליל שבת לבצוע כו' אך הנהיג מהרי"ל כו', עיי"ש.

36 „דין עירוב תבשילין".

37 וראה לשון אדה"ז בסידורו (סדר עירוב תבשילין): יקח בעי"ט הפת מנשבת כו'.

38 אלא שמ"מ, גם לטעמו דרבא אי"ז חייב

משא"כ בעירובי הצרות שאין בהם טעם וגדר זה – הנה (לדעת רבינו הזקן⁴⁰) אין סברא להניח את העירוב לסעודה השלישית, דאדרבה, מוטב „לבצוע עליו בשבת שחרית” שיש בזה קיום מצות אכילת סעודת שבת – סעודה שחייבת בפת לכולי עלמא, כנ"ל ס"ג⁴¹.

לשוננו, שאכילת (והשתמשות) העירוב בסעודת שבת היא גם גדר בע"ת גופא (כנ"ל ס"ח).
 (40) וי"ל שטעם המהרי"ל הוא (לא מפני שפליג על סברא זו – ראה לעיל בפנים ס"ז בדברי המהרי"ל – כ"א) מפני שס"ל שברכת המוציא נוספת לסעודה השלישית (עם אכילת פת אז) מכריעה המעלה דאכילת פת לסעודת שבת (דלא כנ"ל ס"ג), כיון שגם לדעת אלו שאין חיוב פת בסעודה שלישית, באם אכיל אז פת – מצוה קעביד. וע"ד כשנוסף על ג' התפללות מתפלל כל היום (ברכות כ"א, א), נתינת צדקה לאחרי שכבר נתן חומש, ועוד כו"כ.

באופן אחר: שני ענינים בזה: ענין וחיוב סעודות שבת (ב, ג, או ד (שבת ק"י, סע"ב)), ענין וחיוב עונג שבת (בדברים ו) במאכלים שהם חשובים עונג ואין בזה שיעור דאפילו „דבר מועט ולכבוד שבת עשאו”, ולאידך גיסא „יש להרבות כו' כפי יכלתם והשגת ידם. וכל המרבה כו' ובתיקון מאכלים רבים וטובים ה"ז משובח” (שבת ק"ח, ב. רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז. שו"ע אדה"ז ר"ס רמב).

(41) אלא שעצ"ע למה מוסיף אדה"ז בחצ"ע⁴¹ (ראה לעיל הערה 13) „או בסעודת הלילה אם סועד משחשכה ודאי” – דלכאורה טוב יותר להמתין עד סעודת שחרית דאז עושים בו „מצות הרבה” (ב"פ לחם משנה וסעודת שחרית*).

ואולי טעם המנהג „לאכול העירוב משחשכה מיד” (מנהג מהר"ם – נסמן בהערה הנ"ל) הוא לאשטעטן ד„בבין השמשות סגיי” (ראה ב"י שבהערה הנ"ל), וע"ד מאמר ר' זירא ברכות לה, סע"א ואילך.

(* ולהעיר ג"כ דכבוד יום קודם לכבוד לילה – שו"ע אדה"ז סע"א סוס"ח. סרפ"ט.

ט. ולפי הביאור הנ"ל יובן גם הטעם שהביא רבינו הזקן את ההנהגה לבצוע על העירוב בסעודה שלישית רק בעירובי תבשילין ולא בעירובי צרות:

כיון שנתבאר לעיל, שלהטעם דעירוב תבשילין הוא „כדי להרבות בכבוד השבת” הנה גם השימוש בעירוב לצרכי השבת הוא ענין של „זכרהו” – נמצא, שככל שיגדל השימוש בעירוב ויארך זמן רב יותר בסעודות השבת (בב' הראשונות – ללחם משנה, ובשלישית – לבצוע עליו), כן יגדל היתרון וההדגשה ב„זכרהו”, דבכל עת שאוכל האדם ממאכלי השבת שהוכנו ביו"ט (מכח העירוב), הרי הוא מוסיף ב„זכרהו” עי"ז שמשתף בסעודתו את העירוב תבשילין.

בסגנון אחר: כשמניח את העירוב ככל סעודה, וגם בסעודה האחרונה – הסעודה השלישית, הרי הוא מקשר את ענין „זכרהו” של העירוב תבשילין עם „כל צרכי שבת” עד לצרכים האחרונים ביותר, הסעודה האחרונה.

אמנם, במה דברים אמורים – בעירוב תבשילין, שמצד עצם הגדר של („זכרהו” ד) עירוב תבשילין יש סברא לשמור את העירוב עד לסעודה השלישית³⁹;

כיון שגם אם לא יאכלוהו בשבת אין מקום להחשש ד„להשכיחו”, כנ"ל בפנים.

(39) אלא מכיון שסברא זו לא נזכרה בגמ' וראשונים כו' לא כתב אדה"ז בפירושו כ"א טעם המפורש „לעשות בו מצות הרבה כו” – ע"ד משנ"ת בלקו"ש ח"ד (ע' 1126 ואילך) שכנראה אדה"ז בשו"ע שלו – ע"ד הרמב"ם בספרו – אינו מביא דינים מחודשים כו' – רק רמזה בסגנון

י"ד. ההוראה מהענין הנ"ל בעבודת ה':

בענין החילוק שבין שבת ליו"ט מבואר בזהר⁴², שהשבת נקראת „קדש“⁴³ ויו"ט נקרא „מקראי קדש“⁴⁴, לפי שביו"ט רק „קוראים“ – „מזמינים“⁴⁵ את בחי' „קודש“ (היינו, שמזמינים את ה„קודש“ אל „מקום“ (זמן) של חול), משא"כ השבת היא בחי' קדש מצד עצמה⁴⁶.

כלומר⁴⁷: זמן היו"ט מצד עצמו – שייך לעניני חול, ותוכן העבודה (דמועדי ה' אשר תקראו אותם, אתם⁴⁸ – ישראל דוקא) היא ב„הזמנת“ בחי' קדש אליו, שהאכילה וכו' תהי' באופן של „קדש“ – „צדיק אוכל לשובע נפשו“⁴⁹; ולכן יום השבת דמיקדשא וקיימא⁵⁰ מצד עצמו – כולו קדש, „אין

ולהעיר ממ"ש המהרי"ל (אחי אדה"ז) בשארית יהודה (חאו"ח סי' ו'). נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז או"ח ח"א ע' 52 [[356]: שמעתו מפיו קדשו (רבינו הזקן) פעמים רבות דכל ספק [שבשו"ע] העמיד בתוך חצעי"ג ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו. וראה קונטרס השלחן (להר"א ח נאה) מבוא ס"ח. ואכ"מ.

42 ח"ג צד, א.

43 תשא לא, יד.

44 אמור כג, ב. ד.

45 ראה גם זהר שם צג, ב: זמינין דקדש.

46 וראה זהר שם צה, א.

47 בהבא לקמן – ראה תו"א ר"פ חיי שרה.

סידור ר, ג. ד, רג, ג ואילך. ועוד.

48 ר"ה כד, א.

49 משלי יג, כה. – בתו"א וסידור (רג, א

ואילך) מבואר ד„צדיק אוכל כו" הו"ע אכילת שבת. אבל בסידור (ר, ג) מובא כתוב זה לענין אכילת יו"ט, עיי"ש. וכן משמע גם מזה שיו"ט נק' „מקראי קדש“. ועייגי"כ אוה"ב את ע' שט.

50 ביצה יז, א.

בו פסולת כלל⁵¹. משא"כ ביו"ט – הנה אם חסר בעבודתו של האדם (אפילו של היחיד, אע"פ ש„תקראו אתם“ (דבית דין) נתקיים בשלמות) ישנו „פרש חגיכם“ „פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם“⁵² – היינו, דלא כבשבת, שהעבודה היא ביום אשר מצד עצמו ליכא „פרש“, וממילא האכילה היא רק באופן ד„צדיק אוכל לשובע נפשו“.

וע"ד החילוק שבין האופן דתיקון הרע, ע"ד מעדנים „מדברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים כו"ו⁵³, ובין האופן – שאין כל רע מעיקרא, ע"ד מעדנים „ממאכלים ערבים ומתוקים“⁵³.

וזהו החילוק (בפנימיות הענינים) בין ב' הטעמים לעירוב תבשילין: לפי הטעם שהוא „כדי להרבות בכבוד יו"ט“, הרי תוכן התקנה הוא שלילה, ולפי הטעם „להרבות בכבוד שבת“ – חיוב (כנ"ל ס"ה בארוכה):

מאחר שבעבודה דיו"ט יש לברר ולתקן את עניני (וזמן) החול, על כן גם התקנה „להרבות בכבוד יו"ט“ היא בדוגמא לזה – למנוע ענין של (חול –) שלילה; משא"כ לפי הטעם „להרבות בכבוד שבת“ – דשבת מצד עצמה עצמה, מיקדשא וקיימא, למעלה מעניני חול, ומצד עצמה אין בה מה לשלול (אא"כ

51 ל' התו"א שם. וראה (נוסף על הנסמן בהערה 47): תו"א בשלח ד"ה ויאמר משה (סה), סע"ב ואילך). ד"ה הנ"ל סה"מ הנחות הר"פ (ע' עד ואילך). סה"מ תקס"ח (ע' לב). סה"מ"צ להצ"צ מצות לא תבערו אש (צ, א ואילך). מצות אכילת ק"ק (צב, סע"א ואילך). ד"ה והוא עומד תרס"ג. לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רג.

52 מלאכי ב, ג. זח"ב פח, ב.

53 תניא פכ"ז.

ואעפ"כ, „לכתחילה” צריך לנהוג „לפי טעם הב” – וע”ד המבואר בכמה מקומות, שכדי שהעבודה דאתכפיא תהי’ כדבעי ובאמיתיות, בהכרח שתתקיים גם העבודה דאתהפכא⁵⁶ (עכ”פ מזמן לזמן);

וע”ד המבואר בקוטרס עץ החיים⁵⁷ לגבי הענין דיחודא עילאה ויחודא תתאה [העבודה שמצד יחודא עילאה היא אתהפכא⁵⁸, ומצד יחודא תתאה – אתכפיא], שכדי שהעבודה דיחודא תתאה תהי’ כדבעי ובאמיתיות, נדרשת גם העבודה דיחודא עילאה – אפילו אצל אלו אשר העבודה דיחודא עילאה לא תתכן אצלם באמיתיות באופן תמידי.

יב. ולכל זאת נוסף עוד ענין, שלא זו בלבד שיש לנהוג לכתחילה „לפי טעם הב” אלא צריך (עכ”פ בבחי’ „ויש נוהגין”, אבל זהו מנהג שהובא בשו”ט) להשתמש בעירוב תבשילין בסעודה השלישית – דבזה ישנן ב’ קצוות:

את העירוב יש להכין בערב יו”ט, בתחילת העבודה ממש, כאשר האדם עומד עוד לפני העבודה דיו”ט; אבל לאידך, ביד כל אחד מישראל הכח, כבר בתחילת (ובעת ההכשר אל) העבודה, להתכונן (לא רק לדרגת שבת ככלל, אלא) אפילו לסעודה השלישית,

ועבודת הבינוני היא רק באתכפיא (תניא פכ”ז. פי”ג. ועוד).

56) נוסף על המבואר בתניא פי”ד: אך אעפ”כ וכו’.

57) פ”ז ואילך.

58) וראה קונטרס עה”ח פ”ח (ס”ע 33), העבודה דיחודא היא ע”ד הענין ד, שבת מצוה לענגו באכ”ש .. וזהו ע”ד צדיק אוכל לשובע נפשו, עיי”ש.

האדם מכניסו, ר”ל, ע”י מעשה שלו – החילוק (גם מלשון חול⁵⁴ שבת) – הרי ענין התקנה הוא: להוסיף אור, לפעול ענין חיובי.

יא. עפ”ז יש לבאר (ע”פ פנימיות הענינים) גם הטעם שהביא רבינו הזקן את ב’ הטעמים בסדר הפוך מסדרם בגמרא – תחילה הטעם „להרבות בכבוד יו”ט”, ואחריו – „להרבות בכבוד שבת”:

התחלת העבודה (הטעם הא’) היא העבודה דסור מרע (כולל – בזמן דיו”ט – מחוץ), „להרבות בכבוד יו”ט”, ורק לאחר זה אפשר לבוא אל אופן העבודה הנעלה יותר (הטעם הב’) „להרבות בכבוד שבת” – ועשה טוב, כנ”ל.

וזהו גם ההסבר לחילוק בין הטעמים, שאמנם לכתחילה צריך לנהוג „לפי טעם הב”, אבל אינו לעיכובא, כפי שהוא לפי טעם הא’ (כנ”ל ס”ד):

מה שנדרש מכל אחד ולעיכובא, בכל מקום ובכל זמן ובכל ענין, הוא סור מרע – שהיא עבודה הכרחית אצל כל אחד ואחד; משא”כ העבודה דשליטת מציאות הרע (לא רק בנוגע למחשבה דיבור ומעשה בפועל), הרי לא כל אחד יכול לקיימה, ולכן אין בה הענין דלעיכובא. וע”ד החילוק בין צדיק ובינוני (שכל אדם יכול להיות בינוני⁵⁵), וע”ד החילוק דאתכפיא ואתהפכא.

54) ראב”ע קדושים יט, ת.

55) ד, מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריו כל אדם ימשוך וכו’ (תניא רפי”ד).

ובאמיתיות, ואח"כ תביאו לידי עבודה
נעלית יותר.

(משיחת שבת בראשית
(התועדות ב' – המשך לשמח"ת*) תשח"י)

(* שחל אז ביום ו' עש"ק. וראה לעיל בפנים
השייכות דעירוב תבשילין לסעודה שלישית דוקא.
ונת' בארוכה בהתועדות, שזהו טעם בפשטות
להתועדות בתור המשך לשמח"ת – בזמן דסעודה
שלישית דשבת בראשית הסמוך לשמח"ת (שחל
ביום ועש"ק).

שהיא, כידוע⁵⁹, הדרגא הכי עליונה
בשבת –

דאע"פ שעומד בתחילת העבודה
ממש, הנה עי"ז שחושב ועושה מעשה
בקשר לשבת, עד לסעודה השלישית,
הרי דבר זה יפעל אצלו שהעבודה אשר
בה אוחד הוא עתה תיעשה כדבעי

(59) ראה סידור סדר סעודת שבת בתחילתו.
המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמד ואילך). ובכ"מ.

